SIHTASUTUSÕ **KIHNU KULTUURIRUUM** LEHT

Kyne

nr 14 *SUI 2012*

Muuseum sai kingituse *lk 4*
Pärimuskultuuri pääväd *lk 4-5*
Mere Pidu 2012 *lk 6-7*
Kihnu koolipere tähistab hariduselu tähtpäevi *lk 7*
Kihnu Tansu Päe *lk 8*

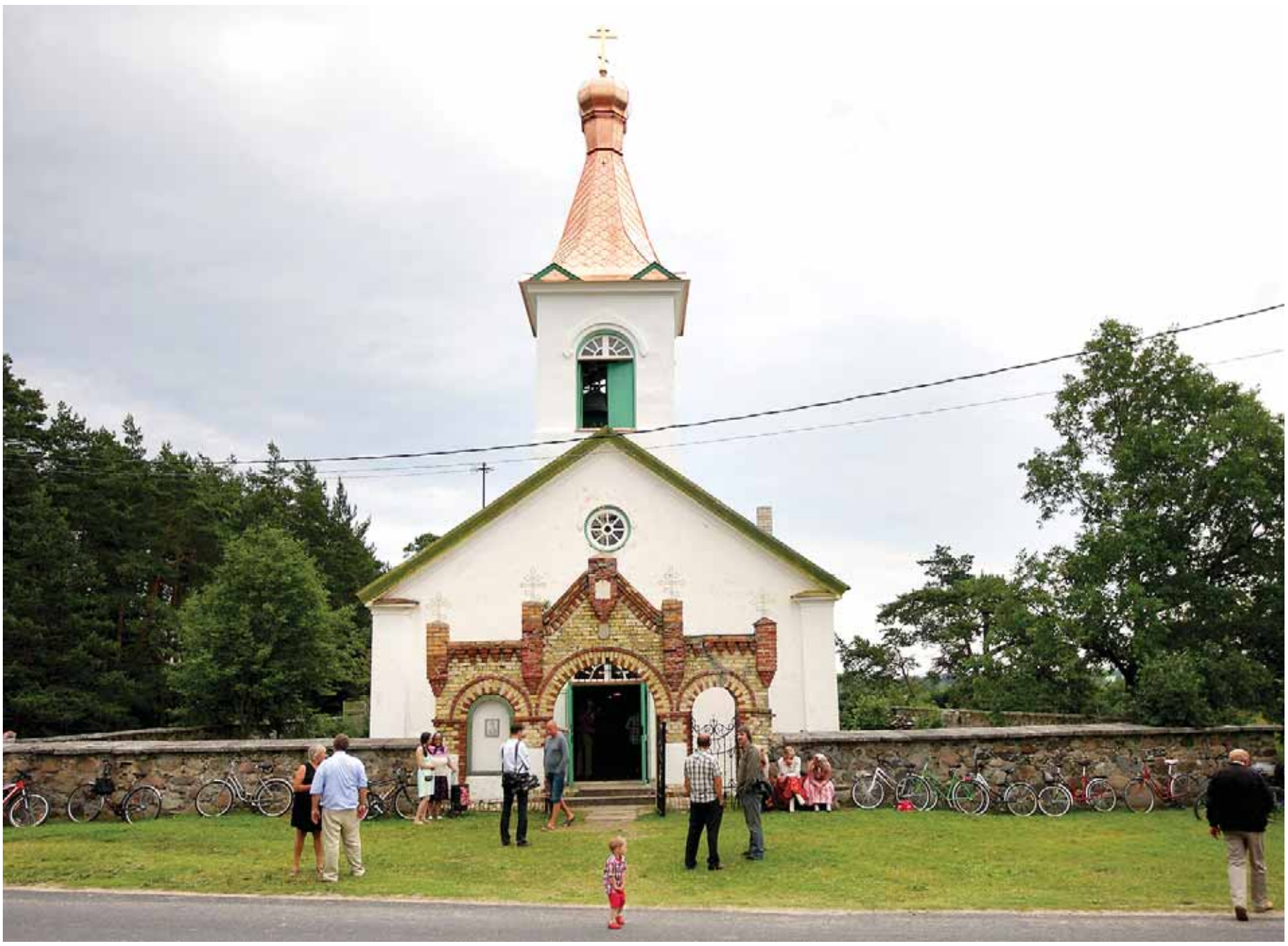

Kihnu kiriku uus hingamine

Kihnu kiriku kullatud kuppel paelub pilku ja on märk sellest, et ilusad ja head soovid lähevad täide, kui seda väga tahta ja selle nimel ühiselt tegutseda.

Kuldne kirikutorn helgib nii säravas päikesevalguses kui pilves ilmaga ning kiriku kuplit saab näha seitsmest (?) erinevast kohast Kihnu saarel. Kuid silmale nähtava ilu taga on palju enamat – see on soov ja tahe teha midagi, olla helde andja, luua midagi väärtuslikku, mis kestaks mitu inimpõlve.

Kiriku tornkiiver sündis heade annetajate toe ja abiga ning need veidike kõlavad sõnad „kirik on kogukonna sümbol“ on saanud reaalse, käegakatsutava tähenduse.

Ülempreester Viktor Ivask nimetab seda tööd, mis kiriku juures on seni tehtud, hellitavalt „töökeseks“, sest suurem remont pühakoja taastamisel on alles ees. „Algus on tehtud, aga see on just selline töö, mis on kõigile silmaga näha ja tekitab mulje, et kõik ongi korras,“ ütleb ta.

Töö telliti oma ala meistritelt. Peatöövõtja oli kirikute taastamise kogemusega Paide ehitusfirma OÜ Tafriks, torniristi kattis Soomes lehtkullaga selle ala spetsialist Raimo Snellman, kellatornile uued luugid, luugiaknad ja välisukse valmistas Enno Tšetšin oma firmaga Puukoi.

Suur töö ees

Järgmisena võetakse ette katuse taastamine. Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku Nikolause kogudus lähtus põhimõttest - ei olda nii rikkad, et teha odavalt - seepärast valiti katuse materjaliks vaskplekk, mis on väärikas, ilus ja vastupidav, kuid tunduvalt kallim. „Kihnu saar ja kogu kihnu kultuur on seda väärt,“ leiab preester Ivask.

järgneb pöördel >>

<< algus pöördel

Kui vaskplekk-katus peab tema hinnangul ajahambale ilma remondita vastu 200 - 300 aastat, siis tsinkkatust peaks selle aja jooksul ehk viis korda vahetama, mis lõppkokkuvõttes tuleks tunduvalt kallim.

Kirik on siiski tulevikku suunatud eelnevate põlvede pärand ja jääv väärtus paljudele-paljudele järgnevatele põlvkondadele. Pärast seda, kui 2005. aasta jaanuaritorm katust kahjustas, ongi katus kõige halvemas ja isegi avariiohtlikus seisus, ülejäänud hoone on muinsuskaitseameti ja ehitajate hinnangul normaalselt säilinud.

1796. aastal ehitatud ja 1862. aastal õigeusu kirikuks ümber ehitatud pühakoja katusel on säilinud veel haakristiga inglise plekk, mis näitab, et see on tõepoolest vana.

Plaanitud töö käik näeb välja nii, et pärast katuse remonti võetakse ette kirikut ümbritseva kiviaia ja värava remont, seejärel uuendatakse fassaad, aknad ja kiriku sisetööd.

Ettevõtja ja kalur Valdo Palu tegi rekonstrueerimise tänuõhtusöögil ettepaneku, et katuseakende taastamiskulud võtaksid enda kanda Kihnu suured suguvõsad. See plaan on saarel head vastukaja leidnud.

Positiivse stsenaariumi järgi saab katus valmis juba sel aastal, veidi reaalsema plaani järgi lükkub ehitus järgmisse aastasse. Ivaski sõnul ongi talv katuse ehitamiseks parim aeg, lumi ja miinuskraadid ei sega tööd nii palju kui vihmasajud.

Helded andjad

Väliseestlaste, ärimeeste ja kihnlaste annetustest jäi tornikiivri ehitamisest raha üle. Annetajad olid nii helded, et allesjäänud rahast jätkuks piisavalt tsingist katuse jaoks, kuid vaskplekist katuse tarvis on praegu 40 tuhat eurot veel puudu.

„Ega raha ei ole ilmast kadunud, me peame selle üles leidma ja selleks tööd tegema – ise ta meie juurde ei tule, “ räägib isa Viktor. Kuid pärast pisukest järelemõtlemist lisab, et see raha torni jaoks tuli samahästi kui ise – seda tuli lihtsalt loodetust palju rohkem.

Kui preester mõni aasta tagasi kiriku restaureerimise plaanist Kanada väliseestlastele mainis, tuli sealtpoolt kohe tahe aidata. Ivask arvestas paari tuhande dollarilise annetusega, mida ta igati arvestatavaks pidas.

Kui raha metropoliit Stefanuse pühitsetud arvele üle kanti ja selgus, et seda on 59 tuhat dollarit, mõtles Ivask esialgu üllatusega: „Mis raha see on? Mis vääringus? Siin on tegemist mingi eksitusega.“

Kuigi number pangaarvel rääkis selget keelt, küsis ta annetajalt igaks juhuks üle, kas summa tõepoolest nii suur on. Kõik oli õige. Seda piisavalt ka omaosaluse näitamiseks, kui Pärnu lahe partnerluskogu kaudu Leader-programmist toetust küsiti. Saadi 32 000 eurot.

Kõige suuremad väliseestlastest annetajad oli kihnlasest ettevõtjad Peeter Vesik ja Alar Suurkask Kanadast, kes 1944. aastal kodusaarelt pagulusse põgenesid. Mõlemad mehed saavad metropoliidilt kõrge autasu Püha Piiskop Platoni ordeni, mis on tähtsam kiriklik autasu.

Ärimees Viljo Vetik ajas rahaasju Kihnu suvekodu ostnud ärimeestega, kes olid samuti valmis hea meelega kaasa lööma ja kelle nimedega tänuplaat nüüd kaunistab kiriku seina.

Oma lahke abikäe ulatasid paljud Kihnu inimesed, kelle panus nende sissetulekuid arvestades on väga suur.

Surnuaapühäl meenutati, et Uiõda Jõnn sai 20 aastad tahakohe kodomulda maetud.

Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik

Jumal õnnistab heldet andjat!

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku nimel tänan neid, kes on lahkelt annetanud Kihnu püha Nikolai kiriku uue kuldse torniristi valmistamiseks ja kiriku remonttöödeks. Andku Issand neile pääsemist, tervist, rahu ja pikka iga!

Mari-Kröödt ja Kaido Fridolin - Koidu talu
Hanno Haamer - Ranna talu
Priit Haller - Ranna talu
Olgert Margus - Nidru talu
Andres Pree - Eriku talu
Viljo Vetik – Saare talu
Toomas Rapp - Aida talu
Ahti Rebane - Kasemetsa talu
Runo Ruubel - Männi talu
Uve Seero - Nidru talu
Raivo Tõnismaa - Tõnismaa talu
Sulev Tõnissoo - Koidu talu
Jaak Uibu - Uibu talu
Andres Vinni - Ranna talu
Margus Korv

† Stefanus, metropoliit
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit
8. juuni 2012

Tullakse südame kutsel

Kuigi annetajate abi on hindamatu, peab Ivask loomulikuks, et Kihnuga seotud inimesed kiriku hea käekäigu eest hoolt kannavad. „Kirik on Kihnu kultuuris üks vundamendikivi olnud ajast aega,“ leiab ta. Tema hinnangul saavad ärimehed tehtud investeeringu tagasi selle ilu kaudu, mis pühakoja ilu nende silmale pakub.

„Usun, et see tõstab inimeste eneseteadvust, et nemad on kiriku taastamisse oma panuse andnud,“ sõnab ülempreester. Ta loodab, et kiriku taastamine, sellele uue ja ilusa väljanägemise loomine annab signaali tulevikuks ja toob kirikusse inimesed, kes seal tõepoolest käia tahavad.

Kuigi osa kihnlasi ei käi väga tihti pühakojas, on kirikul inimeste südames kindel koht - saarel on tugev ja aktiivne kogudus ja sellega eristutakse muust Eestist, aga riigis tervikuna pole paljud inimesed Ivaski hinnangul teed kirikusse veel leidnud.

„Ma arvan, et tee leitakse välismaale, panka.... Me oleme rahale selle võimu kätte andnud ja seda tagasi saada on küllaltki pikk teekond,“ leiab Ivask murelikult.

Ka Kihnus ei käida Kirikus nii palju kui varasematel aastatel, kuid õigeusu kirik tegutseb põhimõttel, et kihutustööd ei tehta ning rahvast kirikusse ei agiteerita. Kirikusse peaksid inimesed tulema oma südame kutsel ja sellepärast, et nad tahavad tulla.

Kindel traditsioon on Kihnus käia kirikus jõulude ja lihavõttepühade ajal, kirikus käiakse lapsi ristimas, abielule õnnistust saamas ning oma lähedasi viimsele teekonnale saatmas.

Kihnu kirikus tegutseb tugev, kihnu naistest koosnev kirikukoor, kellel on õigus läbi viia matuseid ja jumalateenistusi ka ilma preestrita, kes saarele tulles peab hiljem haual hingepalve.

Süda peremees, mõistus sulane

Preester Ivaski hinnangul on tänapäeval kirikust vale ettekujutus, et see on vanade naiste asi, kel pole pööningul kõik korras. „Kirikut ei märgata, sest igapäevaelu võtab kogu energia välja ja inimesed on selle rahaorjamisega nii väsinud, otsekui ära tapetud,“ ohkab ta.

Isa Viktor peab kirikust võõran-

AJALUGU

■ Praegunõ Kihnu kivikirik ehitäti 1786. aastal so 226 aastad tahakohe. Ehitämise algusõst piäle tüetäs sie lutõrusõ kirikuna 62 aastat so kuni aastani 1848, kui anti tsaari kjasuga ning enämiku kihnlastõ soovil üle õigõusu kogodusõlõ ning pühitseti ümber Pühä Nikolai auks.

■ Kivikiriku ümberehitämine õigõusulõ sobivaks toimus 1857.-1862.aastal (mh uõnõt laiõndati, kellätornilõ lisati pisike sjõbulkuppõl ning muudõti sisemust. Ümberehitusõ aegõs pieti tienistusi mõisa piäuõnõss ning siis kui remont valmis sai: 1862. aastal taaspühitset Nikolai Imetegijä kirikuss. Kellätorni kõrgusõks sai 20 meetrit, kiriku pitkus 23 ning laius 11 m.

■ Suurõd remonditüed toimusid 1893. aastal (so 119 a tahakohe).

■ Kiriku aid ning värviline värä ehitäti 20. saandi algusõs.

■ Kogodusõ kuõel avati 1849. a (163 a tahakohe) ning õigõusu abikuõel 1878. a (134 a tahakohe). Nied tüetäsid sel kujul 1919. a-ni.

■ Nõukogodõ aegõs oli kogodusõl oma preester 1944-1962 ning 1966-1979, sellejärge ond kogodust käün uõldamõs preestrid maesõmalt.

■ 1970-ndätel aastatõl tehti remonti Pärnü kirikuärrä Ardalion Keskküla iestvädämisel.

■ Praegunõ Kihnu vaemuliku kohosõtäütäja ülempreester Viktor Ivask ond käün sii juba üle 10 aasta tienmes ning usutalitusi sooritamõs.

dumise põhjusteks 50-aastast okupatsiooniaega ja selle järel saabunud rahamaailma ja loodab uue põlvkonna peale.

„Kuid kirikul on siiski inimeste südames kindel koht, seda ei saa ükski režiim ära võtta.,“ usub preester.

Ka metropoliit Stefanus ütles torni avamise pidulikul liturgial: “Ajal, mis on tulvil hirmu ja segadust, vajame Jeesust.“

Mõistusele orienteeritud maailmas, kus gigabaitidega mõõdetav infotulv on inimhinge tasakaalust välja viinud, oleks kirik koht, kus inimene saaks ennast taas leida ja mis aitaks temani rõõmu ja heaolutunde tuua.

Ka lapsed võiks kirikusse kaasa võtta, aga ka metsa, mere äärde ja loomaeda, mitte arvuti taha multikaid vaatama.

Kogu haridussüsteem nuumab preester Ivaski hinnangul intellekti ja tihti unustatakse inimene selle taga. „Ja siis me elamegi nii, et mõistus on peremees ja süda sulane. Elada tuleks aga nii, et ikka süda oleks peremees, siis ei toimuks maailmas kurja,“ räägib Ivask. Samuti kipuvad mõistusega tehtud asjad üürikeseks jääma.

Ivaski hinnangul on inimese loomulik seisund olla õnnelik ja selle poole peaks püüdlema. „Rõõmsasse, õnnelikku südamesse mahub kogu maailm, aga kurba südamesse ainult sinu enda kurbus,“ ütleb ta mõtlemapanevad sõnad.

Hea sõna vägi

Kihnu preestri missiooniks on edasi anda järgmistele põlvedele heas seisus kirik. „Kui tulevad inimesed, kes vajavad kirikut, on see juba olemas,“ lausub ta. Kihnu plussiks peab Ivask, et siin on tugev kogukond, sest ilma inimesteta oleks kirik tühi hoone, mis peagi kokku vajuks.

Augusti alguses rahvamajja Kihnu Tantsu Päevast osa saama tulnud preester juhib tähelepanu, et üritusel lõid kaasa paljud koguduse liikmed, kes on ka mujal ühiskondlikus tegevuses aktiivsed. „Kirik annab neile energia sisse, nii et nad tahavad ise teha ja teistele anda – see on vaimne toit ja energia,“ räägib preester.

Ta võrdleb pühakoda mesilastaruga, kuhu inimene toob oma südamega kõige paremad tunded, sõltuvalt sellest, kui palju rahu ja armastust tal südames on.

Sedasama südamesoojust, jõudu ja energiat saab helde andja ise kuhjaga tagasi, et oma igapäevaste raskustega toime tulla.

Sõnal on suur jõud ja vägi. „Me oleme unustanud sõna väe ja ütleme huupi palju halba ja vähe head. Tavaliselt öeldakse inimesele alles siis, kui ta siit ilmast lahkub, kui hea ja kallis ta on,“ on Ivaskil kahju.

Aga ka ennast peab kiitma ja armastama: „Me peaksime armastama seda jumalikku enda sees ja endale ütlema, kui head me oleme.“

See olekski preestri sõnum Kihnu rahvale, aga ka see, et armastuse jõud on tohutu – kui kurjus sünnitab kurja, siis armastus peegeldab armastust.

Külalised peavad Kihnu pühakoda ilusaks, kuhu nad meelsasti sisse astuvad. Väljaspoolt Eestit Kihnu saabuv võõras annab kogukonnale tihti hinnangu selle järgi, kui heas seisus pühakoda on. „Olen saanud Setomaal palju tagasisidet, et Kihnus on ilus kirik,“ räägib Ivask.

Küsimusele, mis teeb kiriku ilusaks, vastas preester, et koguduse vaimne seisund, aura ja hingus, kusjuures visuaalne pool on vähemoluline.

Kord käis Ivask ühes suures kirikus, kus olid kiiskavad ikoonid ja kõik väliselt väga klantsitud, kuid jumalat seal kohal ei olnud. Kihnu kirik on preestri hinnangul ilus, sest siin on tunda rahva armastust.

Anu Saare

Kihnu kiriku tornirist kullati Suõmõs, meistriteks Raimo ja Mikko Snellmann.

Paal ning Enno sulgõvad silindrit suadõtisõga, mis jäeb risti alla tulõvastõ põlvõtõ jaoks.

Lagun kirikuuks enne remonti.

Meistrimehed Raino ning Enno korda tehtüd kirikuustõ taustal.

7. juuli 2012

Sõidame Jõnnuga Kihnu poole. Teatud ärevus on hinges, kuidas kirikutorn oma kuldse ristiga välja näeb. Keegi käib kaptenilt küsimas: “Kas siit paistab?”- “Ei, mets on liiga kõrge”. Meenub klassikaks saanud Juhan Liiv: “Kui seda metsa ees ei oleks”. Kihnu jõudes on päris selge, et kõigepealt sõidame kiriku juurde ja alles pärast seda tuleb kõik muu.

Nüüd, pea kaks kuud hiljem, on natuke imelik seda meenutada. See on ju kõigest üks tornikiiver ja rist selle tipus. Et kuskil kirikuid remonditakse, neile uus tornikiiver või rist või lausa katus pannakse, ei ole just igapäevane asi, aga midagi eriskummalist selles ka ei ole. Või siiski on? Kihnu läheb järjest ilusamaks ja see on hea. Hea ei ole aga see, et kirik lihtsalt oma vanusega on siiani liikunud vastassuunas.

Kui praktilise meelega ehitada, siis on tähtis, et majal oleks korralik vundament, soojad seinad ja ilmastikukindel katus. Milleks meile seinad, kui katust ei ole? Seepärast just tulebki remonti või taastamist alustada katusest. Kui nüüd tagasi praktilisuse juurde tulla, siis võib lihtsalt teha väga hea ja vastupidava vundamendi, seinad ja katuse. Siin aga näib, ja ka Kihnus tervikuna, et kasulikkus ei ole ilu tapnud. See on ilus!

Lähen ja seisan muuseumi ees, vaatan kiriku poole ja jään vaikseks. Kuulen, kuidas katus, seinad, aknad, terve kirik vaikselt hüüab: “Tahan ka saada nii ilusaks, kui see kullatud ristiga tornikiiver”. Tegelikult ei ole see hüüe üldse vaikne. Vaadates torni - kõik ülejäänu lausa karjub ja see karje on, või vähemalt peaks olema, mulle ning teistele ja mitte ainult kirikuga seotud inimestele ja mitte ainult kihnlastele, väljakutseks mitte peatuda enne, kui taas üks väärikas ehitis on ilusaks saanud. Ja ka siis mitte peatuma jääda, vaid vaadata, mida edasi teha.

Ilu sünnitab ilu ja ilusas keskkonnas muutume isegi ilusamaks.

Seda me ju ootame nii enestelt kui ka teistelt.

Justinus

1949. aasta juulis Sarabu õuõs kirju joonistamõs.

Muuseum sai huvitava kingituse

Tänavu augustikuus annetas USA-s Ohio ülikoolis folkloristika alal doktorikraadi kaitsev Elo-Hanna Seljamaa Kihnu muuseumile kunstiteadlasest ema kaudu temani jõudnud suurepärase kirjelduse kihnu rahvarõivastest.

Tegu on aruandega Kunstiinstituudi tekstiilieriala üliõpilaste ja nende juhendaja Mari Adamsoni reisist Kihnu 1949. aasta suvel. Plaaniti lihtsalt üks tore pühapäev Kihnus veeta, kuid ootamatult saabunud torm naelutas seltskonna nädalaks saarele. Tekkinud aega kasutati rahvariiete detailseks kirjeldamiseks.

Seltskond ööbis Kaerametsa talus ja leidis sealsetest aitatest üle saja aasta vanuseid rõivaesemeid. Kaasas oli ka üks graafikakateedri vanemteadur, kes osa nähtud mustritest värviliselt üles joonistas.

Väärtuslikuks teeb aruande ohtralt lisatud pildimaterjal. Aruanne algab Kihnu tollase eluolu kirjeldusega.

Alles on loodud kalurikolhoos "Nõukgude Partisan" ja ostetud esimene uhiuus suurem kaluripaat. Nauditavad on saare elanike kirjeldused ilmselt Mari Adamsoni enda sulest.

„ Kihnulaste elu on nii korraldatud, et neil pole sageli vaja mandril käia. Ka kodusaarel puutuvad nad harva võõrastega kokku, seetõttu on nad tagasihoidlikud, kuid uudishimulikud kõige vastu, mis sünnib väljaspool kodusaart.

Nähes võõraid möödumas, jätab kihnu naine, peamine töötaja põllul, töö seisma ja alustab juttu oma pisut laulvas keelemurdes, et „kust poolt olete?" Sattudes vestlusse on nad siirad, südamlikud ja humoorikad."

Selliseid toredaid tähelepanekuid on ka saare looduse ja olustiku kohta.

Selle 63 aasta taguse kirjeldusega saare loodusest, eluolust ja rahvariietest tasuks tutvuda igal kihnlasel. Kuna tegu on olnud tekstiili üliõpilaste ja õppejõududega, on kangaste ja mustrite tehnoloogiat kirjeldatud täpse erialase sõnavaraga. Väga vajalik teave nii uurijatele kui tulevastest kihnlastest kultuuriloojatele.

Aruannet koostati kaheksa eksemplari – igale osalejale üks ning üks Kunstiinstituudi tekstiili kateedrile. Muuseumile üleantud eksemplar kuulus Mari Adamsonile ja on ilmselt parimate joonistustega.

Toomas Pajula
Haavanuka

Pärimuskultuuri päävädmäd

Lehekuu lõppus pidäsime Kihnu kuõlis ning rahvamajas pärimuskultuuri päävi. Pääve piämõttõ lainasimõ „Sii meie seltsis selle aasta, jumal aga tiäb, kus tulõva aasta ..." laolust – sie rjõda ond kua Kihnu kuõli kutsõ- ning tänükuardi piäl.

Ei tiäss meie, kissi suardõst võtab tulõvasta kaamandamisõ oma piäle või kas üldse võtab.

Sasja päräst kuõel külälised kutsus? Tahtsimõ oma lastõlõ näütä, et kõikis õepvad lapsõd oma kodosõ koha laula ning tantsa ning et kõik tegäd sedä iä mielegä.

Lastõlõ ond tähtis olla seltsis omavanadustõga, juttu aada, mängä, laolda ning tantsi. Sedäsi tulõb julgus ise sõprust sobita, julgus tüdriku ies kummarda kui tansu mõtõ tulõb, julgus taentsma minnä kui palutassõ.

Uatõs teisi tahaks ise kua rahvariietegä jõlus vällä nähä ning iäste laolda ning tantsi.

Küläliste nimekirja ning kutsõ Kihnu tulla said nied Esti suarõd, kus ond kuõel olõmõs. Akatusõs olid kõik tulõmõs, aga viimes jäid Ruhnu ning Vormsi tulõmata. Kõikis suardõ piäl ond omamuõdi elu. Kõikis suardõ ümber ond omamuõdi meri. Üks asi ond suarõrahvastõl ühtemuõdi: kõik sätväd oma elu mere järge. Mererahvas, randlasõd, ond kua Kolka liivlastõ järeltulijad, kelle külä kutsimõ.

Kui ond paelu võerast rahvast, ond üsä paelu tegemist, et kõik lähäks iäste. Topõlt vastutus ond siis, kui külälised ond lapsõd. Siältsamast ond iä asju aada inimestegä, kissi pidäväd tähtsäks sioksi samu asju, sasju meie kua piäme. Ei olõss taris murõtsõda korra päräst kuõli- või rahvamajas, aakavast pieti kindi, üerahu tuli õigõ aaga, klassid jäesid puhtas ning korda.

Pidäsime tähtsäks sedä asja, kui lae iäre jõvab ning külälised Kihnu mua piäle astvad. Tahtsimõ, et kõikõl olõks tunnõ, et nämäd ond siia uõtõt.

Laulu tüetuba õuõs...

Liivi asja aaja Baiba Suvcane riäkis päräst, et tämä tiädn ennemä küll, et Kihnu ond siokõ suaer, kus vanad kombõd ond au siss, aga sie rõemulinõ kirjav rahvas sadama kai piäl tein tämäle otsõ sioksõ tundõ, et ta ond õnnõsien, et siia sai.

Sellest oli meitel küll iä miel, et kuõel oli nao üks mies välles tervitämes, ljõppa ning siltä kandmõs, lillesi kinkmes. Kui järgmise nädäli kuõlis lastõ käest küsüdä sai, kas tie sadamast rahvamaja pitk oli ning ää kua väsütäs, siis arvati, et suass arugid, kui juba läbi oli! Ühtegid kjõudus njagu tõest siäl ei näess!

Sie oli uhkõ pilt pitkä sjõrgõ tie piäl, rahvus-, riigi- ning valla ljõpud kõrgõs nuõrdõ mieste käe – sest olõss kedägid, et piältuataju napist oli. Rongkäegulistõ tuju aitasid üläl oeda õpõtajatõ pillipunt autu piäl, üekuell, Muhu kapell Arumäel ning Virve ning Suõmetsä Mihkel muusiumi ies.

Rahvamaja juurõs tõssimõ pääve ljõpu masti ning saemõ üheteesegä tuttavaks. Kõik kuõlid tõid juurõ omakandi süemise, siäl oli rääme-

... ning tantsu tüetuba siss.

l Kihnu kuõlis

Kolka Muusikakuõel.

Kärdlä Gümnaasium.

Mustjala Põhikuõel.

Muhu kuõel

rulla, sproetta, suetsukala, omatehtüd leibä. Egä rühm pidi üles kua astma. Üsä niipiä oli pime käe ning tuli magama minnä.

Teese umiku läks siis tegutsõminõ lahti. Laolu, tansu õpitubadõss oli iä mieleolu – rahulik ning rõõmus.

Terve rahvamaja saal oli lapsi, pilliiält ning tantsu täüde. Üheteese laula õpiti õuõs puudõ all. Üsä iä miel oli nähä, et lapsõd olid nao mesiläsepere puntis koos, jõssid ning kuulasid uõlõga teisi, laulsid juurõ.

Kolka õpõtajad imetlesid, kudas üks nende laps, kissi kodo´mtõ tehe kordagi suud lahti, sii laulis, suu kandiline piäs ihust ning engest. Ju Ly ning Veera mõissid sedäsi tehä, et siäl taheti olla.

Torõdast panid asjad liikma kua käsitüetubadõ iestvädäjäd Mihkel ning Annika. Kõik, kissi tahtsid, said oma käegä mõnda tüed tehä: vjõllu katku, kuari, kedrätä, korrota, paelu naaritsõda.

Mutiaerkõ taga oli küll kua rahvast nähä ning pehme ruadist katsuti supakulli põhja tehä. Sasja viga õuõs sooja päävä käe jõstu ning tüed tehä, kui pillid kua mängväd – liivlastõ kandlõmäng tegi olõmisõ jõlusas.

Elus asi ollõ ikka kõegõ param asi, sie oli nähä küll. Kui lammast niideti, siis lamba iäle piäle juõsis kõik sie mies sjõnna kogo vana lambalõ pai tegemä ning tallõlõ toeks olõma, kui emä paljas aetassõ.

Sarabu Silvi tegeles kihnu kiele uvilistõga muusiumis.

Õhta said kõik oma jõlusamad laolud ning paramad tansud ede kanda. Egä suarõ esinemise ede sai otsitud sioksõd luud, sasjad näütäväd, kudas kihnlasõd ond kõikis puõl rändän ning teste suarlastõga kogo puutun.

Kolka Muusikakuõel oli testest teissmuõdi, ette kõrgõ tasõmõga. Sjõnna valitassõ lapsi andõkusõ järge. Nämäd õepvad noodi järge pilli mängmä ning laulma. Kihnus mängsid nad liivi rahvapilli *kokle*`t – suurt kannõlt.

Mustjala Põhikuõel tuli Kihnu oma kauaaegsõ volklooriõpõtaja Helje Raaperiga, kissi ond entsest tuttav Buravkova Annõga. Nende kava oli terven jõlusas Mustjala murdõs.

Kärdlä Gümnaasiumi II klass oli kohal oma klassijuhataja Maimo Hõbessaarõga. Nende edeastminõ oli lihtne ning armas.

Vjõrtsu Põhikuõli rahvas tulõtas oma kavass miele, et Vjõrtsu puõlsuaer ond entsel aal kua suaer oln. Laulsid nad küll jõlusast. Teese päävä kihnu lastõl kummitas“Virtsu, mu koduküla Virtsu, mu koduküla Vi-irtsu, aa-aa-aa-aa!“

Muhu kuõli õpõtaja Anne Keerd ütles, et vanad, nuõrõd ning lapsõd piäks tantsma ning laulma ulkõs koos.

Kihnus mängsid Prangli poesid ning tüdrikud maha „Vigasõd pruudid“. Õpõtaja aitas laoluga.

Viimne päe, pühäbä oli Kihnu mua piäl tuuritamisõ, lõpõtamisõ ning iäd aega ütlemise päe. Pärimuskultuuri pääve ljõpp sai laoluga muhulastõlõ edekohe antud ning tulõvasta põrutamõ Muhusõ külä.

Terve meite edevõtminõ oli pühendet Kihnu kuõli ümmärgustõ tähtpäävele: ariduselu Kihnus 235, vana kuõlimaja 120, uus kuõlimaja 40, kihnu käsitüe ning laul-tants Kihnu kuõlis 25. Riäksime Annega ning võtamõ „Suarõksõ“ nime lastõ volklooriansamblilõ tahakohe.

Tahaks ikka oma tegemistegä edekohe minnä, õpõta kihnu laulu -tantsu tulõvasta kua 7. klassis, ületulõvasta 8. klassis ning 2014. õppõaasta 9. klassis.

Meie tunnõmõ juba praegu pisitasa iädmielt, kudas poesid ond uusadõ ning pastaldõ pidämise omaks ond võtn. Kui juuni algusõs muakonna laolupääväl käüä sai, siis poesid aasid puõlvägisi uusad ning pastlad jalga. Jõlm oli vihmanõ ning mõtlõsimõ, et akka`mtõ jaurama.

Kindlast tulõb meitel lastõga edepidi viel jõlusi reisä ning ning torõdasi kogosuamisi.

Koldõ Külli

KIHNU MERE PIDU 2012

6. - 8. juuli
Kihnu sadamas

Lastõ pillimäng avas sadamas kolmanda Kihnu Mere Pio

Jälle sai muusiumi telgä all kudumist, muti rakõndamist, vjõlla kuaermist, üe tegemist uudista ning õppi.

Esimese õhta tansitas pidulisi Svjata Vatra (pildi piäl solist Ruslan)

Olev Mihkelmaa pildinäitus kakuamipüügist kaunistas piduala piirdeaida.

Kihnumua edeastõ.

Küläviiuldajad Ahunamualt tõid kihnlastõlõ kingitusõks juurõ viiuli.

Fotod Olev Mihkelmaa, Maie Aav ja Maria Michelson

1972. aastal ehitet kuõlimaja.

Kihnu koolipere tähistab hariduselu tähtpäevi

Kihnu hariduselus on tänavu mitu olulist tähtpäeva – seepärast tähistatakse tarkusepäeva Kihnu koolis 1. septembril päev läbi kestvate üritustega.

Kihnus on mitmed haridusega seotud ümmargused tähtpäevad ühele aastale sattunud. Kevadel sai 40-aastaseks Kihnu praegune koolimaja ja 1. septembril möödub 120 aastat esimese koolimaja avamisest. Selleks hooneks on kooli kõrval asuv Kihnu muuseum, kus kool tegutses 80 aastat. Samuti täitub tänavu sügisel 235 aastat koolihariduse andmisest Kihnus, mis jätkusuutlikult on tänaseni kestnud.

Kihnu muuseumi juhataja Maie Aava sõnul tegutses 1777. aastal Kihnus luteri köstrikool. See tähendas, et köster õpetas oma köögilaua taga viiele-kuuele lapsele lugemist, rehkendamist ja usuõpetust. Sellised ülestähendused on kirja pandud tolleaegsetesse vakuraamatutesse ja Harri Jõgisalu ja Omar Volmer on neid kasutanud oma kihnu-teemalistes kirjutistes.

1. septembril ootab Kihnu koolipere kõiki endisi ja praeguseid õpilasi, õpetajaid ja töötajaid juubeliaasta pidustustele.

Tarkusepäeva avaaktus algab kell 13 koolimaja juures, vihmase ilmaga koolimaja sees.

Kell 15 avatakse muuseumis haridusteemaline näitus ja esitletakse järgmise aasta kalendrit, mis on pühendatud haridusele.

Kell 20 algab rahvamajas suvelõpupidu, mis on ühtlasi vilistlaste õhtu. Vilistlased annavad kontserdi, mis on kokku pandud eri aegade koolilaste ülesastumistest. Taas tulevad kokku mitmed endised koolibändid.

Näituse avamise ja õhtuse peo vahepealsesse aega jääb endiste koolitöötajate mälestamine Kihnu surnuaial, kuhu on maetud 19 õpetajat ja koolitöötajat. Samuti saavad koolimaja juures kõik lennud klassipilte teha ja pakutakse sünnipäevatorti.

Endisi koolitöötajaid oodatakse väikesele koosviibimisele koolimajja ja kõik soovijad saavad teha veoautokastis saareekskursiooni.

Veoautod on laupäeva hommikul vastas nii Pärnu praamilt kui Munalaiu praamilt saabujatele, et kergendada vilistlaste päevale saabujate jalavaeva.

Kihnu õpetaja Evi Tõevälja hinnangul eristub Kihnu kool kõikidest teistest koolidest seeläbi, et koolis toimub omakultuuri õpe.

„Õpetame lastele kihnu käsitööd, kihnu laulu ja tantsu ning meil käivad regulaarselt kihnu keele tunnid, kus õpetame kohalikku murdekeelt. Kõige sellega üritame säilitada kihnu keele ja kultuuri jätkusuutlikkust," rääkis Tõeväli ja lisas, et siiamaani on see kenasti säilinud.

Kihnu rahvariideid ei kanta koolis küll päris igapäevaselt, kuid aktustel, pidudel ja teistel tähtsatel sündmustel panevad tüdrukud kihnu kördi alati rõõmuga selga.

Ka poisid on viimastel aastatel hakanud troid suurema innuga kandma, mis Tõevälja hinnangul tuleneb kindlasti ka sellest, et poisid on haaratud pilliõppesse ja käivad esinemas. Nõukogude aja koolilapsena mäletab Evi Tõeväli, et sel ajal koolis kihnu riideid ei kantud ja kört pandi selga vaid siis, kui oli vaja kihnu tantsuga esineda. Ka tauniti sel ajal koolis kihnu keele rääkimist.

Kihnu koolis astub sügisel koolipinki 45 õpilast, mis on lähedal kõigi aegade väiksemale õpilastearvule 1992. aastal, kui Kihnus õppis 40 õpilast. Kõige rohkem, 124 last, käis Kihnu koolis 1928. aastal.

Õnneks on viie-kuue aasta pärast taas tõusu oodata, sest Kihnus on viimastel aastatel nii palju lapsi sündinud, et lasteaeda on viimasel aastal mitu korda laiendatud. Lasteaias on praegu 28 last ja peagi on ka kooli suuremaid klasse oodata.

Anu Saare

Kihnu Tansu Päe

11. augustil pieti rahvamajas teist korda Kihnu Tansu Päävä. Sellekorra oli seminari teemaks Kihnu laulõga tansud. Piäedekandõ tegi taaskord Ingrid Rüütel (uata kogovõtõ allpuõl). Katrin ning Kihnumua naesõd tõid eläväsi näitesi, kudas Kihnus laoldõs tansitassõ.

Muusium oli vällä pann pildinäitusõ "Mehed kihnu kultuuriloos". Toimus Kihnu tantsõ õpituba ning vana rahvamaja platsi piäl tansuõhta ansambliga Manõja Poesid. Esinesid Kihnu pillilapsõd, rahvatansurühm "Segapidi" Haljalast, tansuansambõl "Kuu" Paikusõlt ning volklooriselts "Kiitsharakad" Vigalast.

Kihnu lauludega tantsud

Kihnus nagu mujalgi Eestis on enamasti tantsitud pilli saatel, kuid paljudel tantsudel on ka sõnad. Varasemad liikumisvormid on seotud rituaalse lauluga. Mõned regivärsilised pulmalaulud lauldi, tammudes suletud ringis (*rattas*).

Erinevalt teistest Euroopa rahvastest Kihnus sellist esitust tantsuks ei peeta. Kiiretempolise 3-osalises taktimõõdus torupilliloo (hiljem viiuli) saatel tantsitud rituaalset voortantsu nimetati samuti rattaks, kuid peeti tantsuks. Kihnus ei ole teadaolevalt tantsijad sellele kaasa laulnud, nagu see oli näiteks Mustjala pulmarongis.

Vanim teadaolev paaristants Kihnus oli labajalg (*mualugu*). 19. sajandi keskel oli see ainus Kihnus teadaolev seltskondlik tants. pillimehed tavatsesid vahel labajalalugudele lühikesi naljalaulukesi vahele laulda.

Need olid nn siirdevormilised laulud, millel oli mõningaid tunnuseid vanemast kui ka uuemast lauluvormist (alliteratsiooni, aga ka lõppriimi). Analoogseid laulud levisid kogu labajala levikualal Põhja- ja Lääne-Eestis ning saartel.

Polka jõudis Kihnu 19. sajandi III veerandil. Polkadele laulsid samuti pillimehed lühikesi naljasalme loo sekka. Need on lõppriimilised, kuid iga rida võis korduda nagu regilauludeski. Paljudel valsi- ja reilendriviisidel on pikad laulutekstid.

Valsse on laulnud pillimehed, reilendrite aeglasem tempo võimaldab kaasa laulda ka tantsides. Marsipolkat, nagu labajalga, polkat, valssi ja reinlendrit võidi tantsida erinevate meloodiatega, tähtis oli meetrum ja rütm. Valsi ja reilendri erikujudel (*kihnumua, sõrmõlugu*, üks-kaks-kolm-neli-viis-kuus-seitse) on kindlad viisid ja lühikesed tekstid, mida lauldakse tantsides.

Paljud vanadest tantsudest ja tantsulauludest on aktiivses käibes tänaseni.

Tantsu kraats-kraats tekst sisaldab samuti värsse Eestis laiemalt levinud lauludest, kuid tervikuna samal kujul ning sellise tantsuga on teada vaid Kihnust.

Loo ühe tantsulaulu sünnist Kihnus on jäädvustanud T. Saar. Laulu *Laadaõhtu nõu sai peetud…* luuletanud Mihkel Kosser, keda aidanud selle juures veel kaks poissi. Viis olnud juba enne sõnade loomist tarvitusel „Takkalaadi polka" viisina. See on humoristlik lugu, milles mainitakse selliseid nimesid, nagu Vahkla Ann, Vahkla Tiiu, Koti Kai, Roo Tiiu, Antsu Mann, Umba Mann, Merasse Mann jt.

Pärast I maailmasõda levisid Kihnus rahvusvahelised seltskonnatantsud padespaan, vengerka ja krakovjakk. Neil on Eestis laiemalt tuntud, aga ka kohalikke tekste.

Tantsud said samaaegselt ja sarnasel kujul tuntuks ka Soomes, Karjalas ja Ingeris ning on arvatud, et nad levisid selles piirkonnas Peterburi kaudu, nagu ka kadrill.

Erinevaid sõnu oli veel kolmapuaril, oira-polkal jm. Viimasega on T. Saar jäädvustanud ka ühe venekeelse salmi. Krakovjaki venekeelne naljasalm (*Russki, nemets i poljak…*) oli laiemalt tuntud.

Foto: Mari-Liis Riibak

Tõmbajurka tantsu tõi Kihnu Marina Rooslaid mandrilt 1930. aastate algupoolel, sama viisiga tantsiti varem polkat. Selle üle Eesti tuntud sõnad kanti Kihnus üle ka tõmbajurkale.

Tallinnas tantsukursustel 1930. aastatel käinud Kihnu mehed on kaasa toonud rea uuemaid seltskonnatantse, nagu aissa, (k)uhhaanuska, subota jt. Mõnel neist oli ka tekst. Needki olid laiemalt tuntud.

Laulusõnad andsid tihti tantsule nimegi (1-2-3-4-5-6-7, voorimees, tõmbajurka, "Õhtu jõudis kätte" jt). Samas võis tekst anda lisateavet ka tantsu leviku kohta.

Kui lõunaeestilise algupäraga tuljakut nimetati ka „Terve vald", siis võib uskuda, et see sai Kihnus tuntuks alles siis, kui see oli levinud juba Anna Raudkatsi seades koos K. F. Karlsoni vastava laulutekstiga. Venekeelsed laulusalmid jällegi osutavad kokkupuudetele vene keelega, mis sai toimuda enne kõike sõjaväes jne.

Seega on paljudel Kihnus levinud tantsudel olnud ka laulusõnad. Enamus oli laiemalt levinud, osa loodud või ümber kujundatud kohapeal.

Oli selliseid, mida laulsid pillimehed oma loole kaasa, aga ka selliseid, mida laulsid tantsijad. Kui pilli polnud, võidi tantsida üksnes laulu saatel, kuid selleks valiti vastavad tantsud.

Paljud vanadest tantsudest ja tantsulauludest on aktiivses käibes tänaseni.

Ingrid Rüütel

Mare autasud

Mare ond aktiivne kihnu kultuuri iest võitlõja. 2004. aastast akatõs sai tämäst SA Kihnu Kultuuriruum juhataja.

Vahepiäl ond sündün tämä kolm tüdärt. Lapsõpuhkusõ aaks ei leüdäss Marele asõndajat, aga tämä ei jätäss juhataja ülesandõsi unarulõ, vaid tüetäs vaba-tahtlikuna edekohe - jõlma palgata, lastõ kõrvast.

Mare ond positiivse elusuhtumisegä ning ette iä suhtlõja. Tämä kodo ond oln külaliseks paelu vilmimehi, ajakirjanikka, muusikusi ning kultuuri-uurijasi.

2012 C.R.Jakobsoni preemia laureaat, Pärnümua kõegõ populaarsõm aridus- ning kultuuritegeläne

2011 Eesti Kultuurkapitali Rahvakultuuri sihtkapitali aastapreemia (pärimusmuusika õppõ algatamise ning vädämise iest Kihnu suarõ piäl).

2010 Aasta kihnlanõ (Kihnu Mere Pio traditsiooni algatamise iest)

2009 Rahvusliku Volkloorinõukogo pärimuspreemia (Kihnu pulmatraditsiooni taaselustamise ning jädvustamise, aga kua rahvariidekandmise elävdämise – põllõstõ-rätikutõ murõtsõmise ning Metsamaa pärimustalulõ enge sisse puhumise iest)

2009, 2007, 2006 Kihnu Vallavaalitsusõ tänükirjad pärimuskultuuri edendämise iest (kodoloo ringi juhendamise, Metsamaa talu soetamise iest sihtasutusõlõ).

2005 Tartu Ülikuõli tänükiri regionaalsõ koostüe edendämise iest

1998 Kodanikupäävä aumärk kodanikukasvatusõ iest.

Väljaandja: **Sihtasutus Kihnu Kultuuriruum, Kihnu vald, 88001 Pärnumaa, kultuuriruum@kihnu.ee** tiraaz: 500, trükk: Hansaprint